

10-laboratoriya mashg'ulot. Mavzu: Qushlarning inson hayotidagi roli va muhofazasi

Qushlarning sistematik o'rne

- Shohlik (Kingdom): Hayvonlar — Animalia
- Tip (Phylum): Xordalilar — Chordata
- Kenja tip (Subphylum): Umurtqalilar — Vertebrata
- Sinf (Class): Qushlar — Aves

Kerakli materiallar va jihozlar. Interaktiv doska, binokulyar mikroskop, sifrovoy mikroskop, shtativlar to'plami, tayyor mikropreparatlari, mikroskoplar, qo'l lupalari, vannachalar, qisqichlar, skalpellar, qaychilar, preparoval ninalar, qushlarning tuzilishi va rivojlanish sikli aks ettirilgan jadvallar.

Mavzuning maqsadi. O'quvchilarga (yoki tinglovchilarga) qushlarning hayvonot olamidagi tutgan o'rnini tushuntirish, ularni biologik tasniflashni o'rgatish hamda qushlar sinfining asosiy guruhlarini va belgilarini aniqlash orqali biologik bilimlarini mustahkamlash.

Mavzuning qisqacha mazmuni.

Qushlarning hayvonot olamidagi sistematik o'rnini o'rgatish va ularni to'g'ri tasniflashni tushuntirish.

QUSHLARNING INSON HAYOTIDAGI ROLI:

1. Ekologik ahamiyati

- Zararkunanda hasharot va kemiruvchilar sonini kamaytiradi.
- Tabiatdagi muvozanatni saqlaydi.

- O'lik organizmlarni yo'q qilib, muhitni tozalaydi (masalan, kalxatlar).

2. O'simliklar uchun foydasi

- Ba'zi qushlar o'simliklarni changlatadi.
- Mevalarni yeyib, urug'larni tarqatadi.

3. Inson uchun foydasi

- Oziq-ovqat: tuxum va go'sht beradi.
- Qishloq xo'jaligida biosherik sifatida ekinni zararkunandalardan himoya qiladi.
- Turizm va dam olish (qushlarni kuzatish).

4. Ma'naviy va madaniy ahamiyati

- San'at, she'riyat, milliy ramzlarda muhim o'rin tutadi.
- Tinchlik, erkinlik timsoli sifatida qadrlanadi.

QUSHLARNI MUHOFAZA QILISH:

1. Yashash joylarini saqlash

- O'rmonlar, ko'llar, daryolarni asrash.
- Tabiiy hududlarni ifloslanishdan himoyalash.

2. Ovni nazorat qilish

- Brakonerlikka qarshi kurash.
- Qonun asosida ov qilish.

3. Oziqlantirish va uyalar yasash

- Qishda qushlar uchun yem qo'yish.
- Daraxtlarga sun'iy inlar osish.

4. Kimyoviy zaharlardan voz kechish

- Pestitsidlarni me'yoridan ortiq qo'llamaslik.

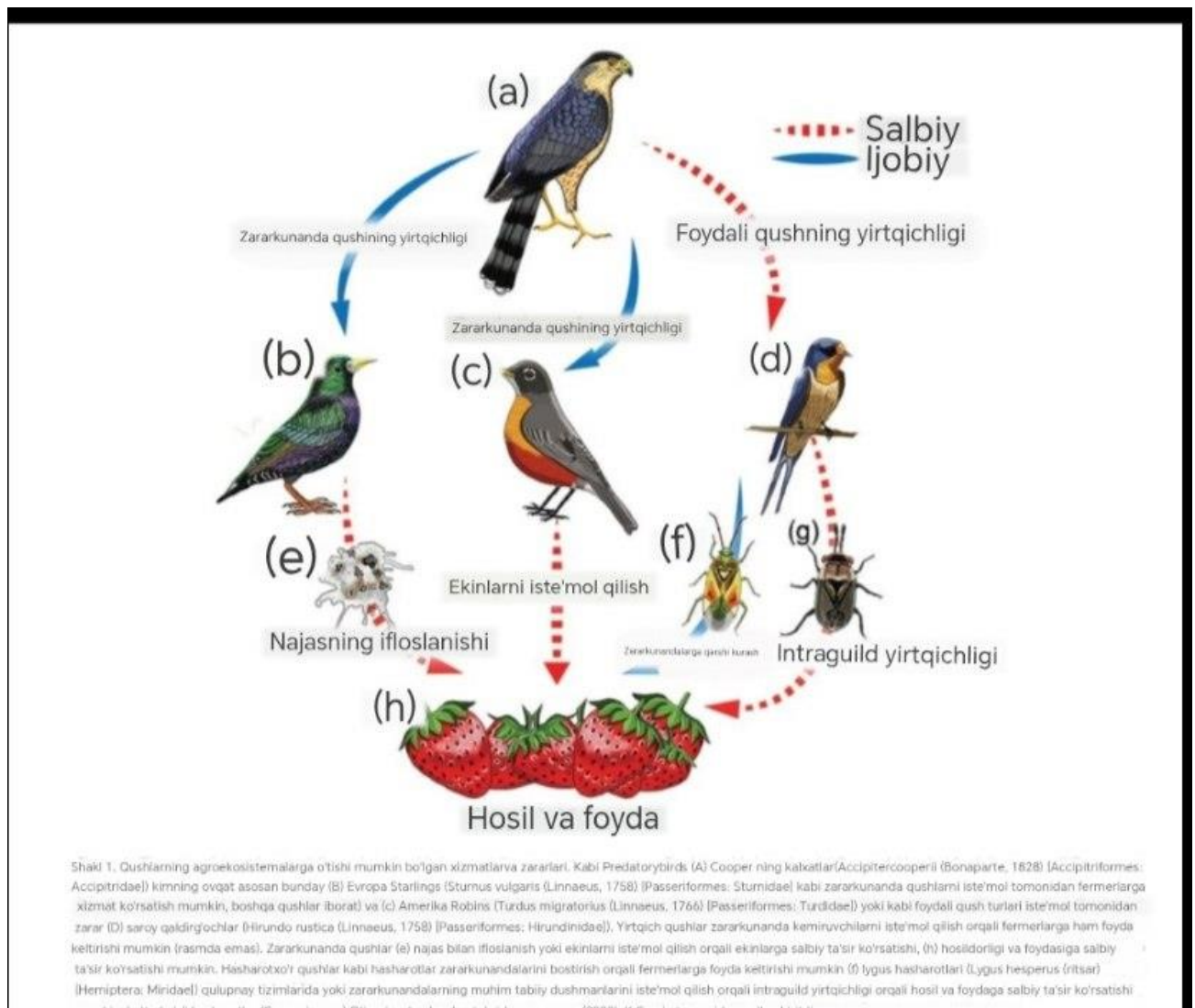
5. Aholiga tushuntirish ishlari

- Bolalar va kattalar uchun ekologik ta'lim.

- “Qushlar kuni” kabi tadbirlar o‘tkazish.

Xulosa:

- Qushlar inson hayoti va tabiat uchun beqiyos foydali. Ularni asrash — kelajakni asrash demakdir.

1-rasm.

1. Evolyutsion belgilarni taqqoslash

Belgilar	Ekologik ahamiyati	Xo‘jalikdagi ahamiyati	Inson salomatligiga ta’siri
Zararkunanda yo‘qotish	Juda yuqori	O‘rta	Ijobiy
Changlanish	Ba’zi turlarda	Yo‘q	Ijobiy
Go’sht-tuxum berishi	Yo‘q	Juda yuqori	Ijobiy
Pat va mo‘yna	Yo‘q	O‘rta	Neytral
Ovoz (sayrashi)	Ekotizimga ta’siri yo‘q	Madaniy	Ruhiy foyda
Virus tashuvchanligi	Past	Past	Salbiy (ba’zi turlarda)

Topshiriq: Jadvalni to‘ldiring va har bir xususiyatning **inson hayotidagi foydasi yoki zararini** izohlang.

2. Muhofaza bo‘yicha evolyutsion daraxt chizmasi

Quyidagi yo‘nalishlar bo‘yicha qushlarni muhofaza qilish tizimi daraxtini chizing:

Qushlar muhofazasi

Yashash joylarini himoya qilish

- O‘rmonlarni tiklash
- Suv havzalarini asrash

Ovchilikni cheklash

- Qonuniy tartiblar
- Qo‘riqxonalar tashkil etish

Sun‘iy yordam

- Uya yasash
- Oziqlantirgich o‘rnatish

Aholi bilan ishlash

- Ekologik targ‘ibot
- Bolalar uchun tabiat darslari

Topshiriq: Daraxtdagi har bir bo‘g‘inga mos izoh yozing (nimaga kerak, qanday foyda beradi).

3. Tahliliy savollar

- Qushlarning ekotizimdagi o‘rni buzilsa, oziq zanjiri qanday o‘zgaradi?
- Qaysi qushlar O‘zbekistonda zararkunandalarga qarshi kurashda eng foydali hisoblanadi?
- Nima uchun migratsiya qushlar uchun hayotiy ahamiyatga ega?
- Shahar sharoitida qushlar sonining kamayishiga olib kelayotgan omillarni sanang.
- Qushlar populyatsiyasi kamayishi inson salomatligiga qanday ta’sir qilishi mumkin?